

ET SOSIOLOGISK BLIKK PÅ
Aldring og DEMENS: LIVETS
GANG, HISTORIENS GANG OG
SLEKTENS GANG

Gunhild O. Hagestad
gohagestad@gmail.com

Generasjon: Ett ord, tre fenomen/ begreper

****Samfunn:**

-Aldersgruppe (f.eks. unge voksne)

-Historisk generasjon (kohort)

**** Familie:**

-slektsledd, for eksempel barnebarn, foreldre, besteforeldre

Viktig tema: kohort/historisk generasjon

- **Plassering i historiens gang**
- **”Vannskiller”, for eksempel utdanningsnivå, kvinner født etter ca.1955**
- **Andre? Er du del av et vannskille?**

Det aldrende samfunn:
en demografisk revolusjon:
Den demografiske overgangen

- Helt ny balanse, unge/gamle
- Endret familiestruktur
- Begge nivå: økt «topptyngde»,
«forgumming» Kvinner lever lengre!

En revolusjon i levealder

- **TOPP:** Japanske kvinner : 88.3
japanske menn: 84.7
Fire på topp er i Asia
Nr. 5 er Sveits, kvinner 84.9-menn 80.2
Norge ligger på 11. plass: kvinner 83.8-menn 79.7

% av befolkningen over 80:

Japan 8%

Italia 6.4

Norge 4.2

ᡒunne livsår (healthy life expectancy) i Europa

- Forventet antall år etter 65:

1. Norge! 16 år for kvinner-15.3 for menn

Bunn: Øst Europa

Slovakia 3.1 for kvinner-menn 3.5

Forholdstall, barn/eldre(%)

	< 15	>65
Verden	27	8
Italia	14	20
Norge	19	15
Russland	15	13
USA	20	13

Kjønnsrater (Menn/kvinner/100) alder 65-79 og 80+

	65-79	80+
• Japan	89.2	54.1
• Qatar	185.2	79.6
• Norge	94.1	59.4
• Russland	51.3	26.6

Avhengighetsrater 65+/20-64 i ulike land

- Japan 48
- Norge 28
- Sverige 35
- Finland 35
- Tyskland 27
- Uganda 7

De gråhårede barna, i følge pressen

Moderne familier i aldrende samfunn:

- ”Omvendte pyramider”
- Lange generasjonskjeder

Norge: I aldersgrupper 30-50 befinner minst $\frac{3}{4}$ seg i to sett av foreldre-barn relasjoner, både som foreldre og som barn. Noen er også både besteforeldre og barnebarn.

- **DE FLESTE BARN ER VOKSNE!**

To glimt fra Norge

- Blant folk i 30-åra har 40% besteforeldre i live. Av disse besteforeldrene er 62% mormor-15% er farfar
- Blant folk over 50 som har minst en av foreldrene i live har 89% mor. Bare 36% har far.

Andel 10-12-åringer med 4 besteforeldre

Data fra USA:

1900	6 %
1940:	14 %
1990:	40 %

Data fra Norge:

2005:	41% alder 10-12
1996:	21% 16-åringer

Nå må vi til Temaet
Demens

Begreper som senilitet og demens er ikke nye

- *700 før Kristus omtalte Pythagoras dette i sin oversikt over 6 livsfaser, der de to siste, 63-79 og 80+ var del av «senium»
- * I vår del av verden ble det tatt opp av moderne medisin tidlig på 1900-tallet (tyske Dr. Alzheimer)
- *I 1994 gikk president Ronald Reagan ut offentlig med sin demensdiagnose
- *FN har bedt medlemsland om å utvikle demensplaner innen 2025. FNs økonomiske kommisjon for Europa publiserte i 2015 rapporten DIGNITY AND NON-DISCRIMINATION FOR PERSONS WITH DEMENTIA
- *Norge presenterte Demensplan 2020 i 2015.

Forekomst av demens i Vest-Europa, % (WHO)

Kjønn	Alder							
	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90+	60+
Menn	1.4	2.3	3.7	6.3	10.6	17.4	33.4	
Kvinner	1.9	3.0	5.0	8.6	14.8	24.7	48.3	
Alle	1.6	2.6	4.3	7.4	12.9	21.7	43.1	7.3

Noen tall for Norge

- Det er anslått at vi i dag har 70.000-80.000 med demensdiagnose.
- Av disse har ca. 60% diagnosen Alzheimers
- På sykehjem har 80% demens
- I hjemmetjenester er tallet 40%
- 71 % av norske kommuner har dagtjenester for hjemmeboende demente
- Prognoser har anslått en dobling av demenspasienter innen 2050
- I Norge, som i mange andre land, finner vi sammenheng mellom demens og generell helse, såvel som utdanning og kjønn. Dette reiser sentrale spørsmål om framtidige mønstre (f.eks. fødselskull og utdanning blant kvinner).

Utfordringer reist av norsk demensplan

- I regjeringens Demensplan snakkes det om at «brukernes egendefinerte behov må stå i fokus»
- Hvordan kan det skje- og hva er viktige barrierer for en slik målsetning?
- Hva blir sentrale verktøy innen behandlingsopplegg og sosialpolitikk?

Noen korte refleksjoner fra eget liv og egen forskning

- I min barndom ble det snakket om «å gå in barndommen»
- Livsløp og alderdom, sykdom: Kollega Solveigs fortellinger
- Noen sterke kunstneriske dokumenter: Jøder i LA, Betty Davis med piano

En "bakside": alderssegregering!

- **Tre typer:**

- institusjonell

- i rom/geografi

- kulturell

Segregeringens farer

- alderisme/diskriminering, marginalisering (vond sirkel)
- nettverk: Er venn per definisjon jevnaldrende?
- redusert mulighet for læring, støtte, omsorg-særlig for "bokperm-generasjonene" (de yngste og de eldste)
- **HER ER «BOKPERMGENERASJONENE» (DE ELDSTE OG DE YNGSTE)
MEST SENTRALE!!**

